

Utvärdera investeringar i AI-projekt - en introduktion

Kortversion av whitepaper, april 2025

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Introduktion

AI-teknik spelar en allt viktigare roll både i näringslivet och i offentlig sektor – tack vare de möjligheter till innovation, effektivisering och utveckling som tekniken innebär.

När en organisation står inför en AI-satsning är det, precis som vid alla investeringar, avgörande att välja rätt projekt. Satsningen behöver sedan ges bästa möjliga förutsättningar. En nyckel till framgång är att utvärdera investeringens potential i förväg med hjälp av relevanta nyckeltal.

Detta whitepaper ger en praktisk vägledning i hur man utvärderar AI-investeringar och beräknar ROI med hänsyn till både kvantitativa och kvalitativa resultat. Lär dig optimera avkastningen på dina AI-satsningar genom ROAI (Return on AI Investment) för att maximera värdet av dina investeringar.

Identifiera användningsfall

När man inleder en satsning på AI är första steget att definiera vilka behov som finns, och vad syftet är. De projekt som ska startas bör stämma överens med organisationens övergripande mål, oavsett storlek.

Det finns flera angreppssätt för att hitta rätt användningsområden för AI. Ett vanligt sätt är att bryta ner arbetsflöden, roller eller funktioner i mindre uppgifter och granska varje moment för sig. På så vis kan man hitta områden där AI kan göra stor skillnad, exempelvis genom automatisering av repetitiva eller tidskrävande arbetsuppgifter.

Ett annat sätt är att engagera anställda i aktiviteter som hackatons, eller genom att samla in förslag från hela verksamheten på var AI skulle göra nytta.

Utvärdera projekt med ROAI

När man har hittat lämpliga projekt behöver dessa utvärderas utifrån hur mycket värde de förväntas skapa. ROI, return on investment, är ett finansiellt mått för att beräkna avkastningen på en investering.

Att beräkna ROI för AI-projekt är ofta komplext, eftersom det kan finnas indirekta effekter som påverkar resultatet men är svåra att mäta. I en beräkning av ROAI behöver man få med både kortsiktiga och långsiktiga effekter, och andra värden än de som direkt kan uttryckas i siffror.

Två viktiga frågor som organisationer bör ställa sig när de överväger en AI-implementation är:

Hur vet vi om vi lyckas med projektet?

Att definiera hur man ska bedöma projektets framgång är särskilt viktigt när det gäller långsiktiga effekter som kan vara svåra att mäta. Annars riskerar företag att satsa främst på projekt med kortsiktiga och tydliga vinster, och många värdefulla men mer långsiktiga projekt väljs bort.

Hur kan vi konkretisera effekterna?

De resultat man hoppas få av projektet behöver översättas till mätbara mål. Ett sätt är att identifiera nyckeltal som visar vilken påverkan projektet har. Detta steg är viktigt både för att kunna följa upp projektet och för att motivera genomförandet, särskilt när effekterna är långsiktiga.

KATEGORISERA ANVÄNDNINGSFALL

För att kunna utvärdera ett projekt behöver man få överblick över vilken potential det har. Vår metod för kategorisering av användningsfall kartlägger projekt utifrån hur enkla eller svåra de är att implementera, samt hur mycket de förväntas förändra verksamheten.

Att kartlägga alla AI-projekt skapar en helhetsbild av organisationens AI-satsningar. Vår rekommendation är att kombinera projekt som kräver låg insats med mer krävande, disruptiva initiativ. Genom att satsa på både kort och lång sikt kan man uppnå både snabba vinster och långsiktiga mål.

BEDÖM VÄRDESKAPANDE FAKTORER

Den första kategoriseringen delar in värdeskapande faktorer utifrån två skalar: om de är externa eller interna, och hur mätbara de är. Genom att inkludera både kvantitativa värden, som minskade kostnader och ökad effektivitet, och kvalitativa värden, som förbättrad kundnöjdhet och ökad medarbetarmotivation, kan vi bättre bedöma projektets strategiska värde. Denna typ av matris ger en mer komplett bild av vilken långsiktig potential ett projekt har.

	Hårda	Mjuka
Interna	• Ökad effektivitet • Förbättrad kvalitet • Minskning av risk • Lägre personalomsättning • Minskad felfrekvens	• Förbättrad tillgång till information & beslutsfattande • Ökad flexibilitet • Stärkt engagemang bland medarbetare • Ökad nöjdhet bland medarbetare • Förbättrade färdigheter & kompetenser
Externa	• Nya produkter & tjänster • Förbättring av befintliga produkter & tjänster • Större marknadsandel • Ökad försäljning • Ökad leadsgenerering	• Ökad kundnöjdhet • Starkare varumärke • Lägre miljöpåverkan • Förbättrat socialt ansvarstagande • Starkare engagemang & förtroende från intressenter

Värdeskapande faktorer

UTVÄRDERA KOSTNADSDRIVARE

Samma metodik används i den andra kategoriseringen, för att bedöma vilka faktorer som driver kostnader i AI-projekt. Faktorerna delas upp i interna och externa, samt hårda och mjuka.

	Hårda	Mjuka
Interna	• Teknisk infrastruktur • Datainsamling • Implementering & integration • Underhåll • Personalresurser • AI-modellens noggrannhet	• Utbildning & kompetensutveckling • Förändringshantering • Lägre medarbetarengagemang • Lägre medarbetarnöjdhet • Minskad samarbetsförmåga • AI-modellens noggrannhet
Externa	• Efterlevnad av regelverk • Konsumenters integritet & dataskydd • Kundanskaffning	• Samarbeten & partnerskap i ekosystemet • Konsumenters integritet & dataskydd

Kostnadsdrivare

Att utvärdera värdet i AI-adaption är komplext, och att få fram perfekta utvärderingar kräver stora resurser. Därför behöver man balansera behovet av precision med praktisk genomförbarhet. Hur exakt en utvärdering behöver vara beror på kontexten – projekt som har stora effekter på verksamheten och innebär hög risk bör utvärderas med större noggrannhet än projekt med mindre påverkan.

GRANSKA ANDRA FAKTORER SOM PÅVERKAR

Det finns även andra faktorer som påverkar vilket resultat en AI-adaption ger. I bedömningen av dessa delar vi in dem i indirekta, modererande och förstärkande faktorer. Genom att se över fler påverkande faktorer kan organisationer skapa bästa möjliga förutsättningar för sina AI-investeringar.

Indirekta faktorer förklarar varför en AI-implementering leder till vissa resultat. Exempelvis förklarar högre produktionstakt att lösningen leder till kostnadsbesparingar.

Modererande faktorer påverkar styrkan eller riktningen av AI-implementations effekter. Exempel på modererande faktorer är kompetensnivån hos anställda, och de anställdas acceptans av den nya tekniken.

Förstärkande faktorer förbättrar effekterna av en AI-implementering. Ett exempel är stöd från ledningen.

Generellt har den interna AI-mognaden stor påverkan på hur snabbt och effektivt en organisation drar nytta av en AI-implementering. Om det saknas medvetenhet kring den befintliga mognadsnivån skapar det utmaningar. Vår rekommendation är göra en bedömning av organisationens mognadsnivå som en del av utvärderingen av det värde ett AI-verktyg kan skapa. Det gör valet av användningsfall mer realistiskt.

Ett verktyg för att bedöma AI-mognad finns på AI Swedens hemsida: ai.se/ai-mognad

Fallstudie: Utvärdera en AI-investering

För att illustrera hur en ROAI-beräkning kan göras i praktiken vill vi visa ett exempel. Ett företag står inför ett strategiskt beslut om en investering och vill utvärdera vilket värde som kan skapas. För att förstå detta tittar de dels på projektets direkta värde, dels på hur det passar in i projektportföljen som helhet. För att mäta värdet använder företaget kvoter som kombinerar kvalitativa och kvantitativa mått, och hårda och mjuka värden.

Det värde som projektet skapar delas upp i tre bitar:

Ekonomiska fördelar

Direkta vinster, som resurssparande och konstandsbesparingar, räknade per år.

Fördelar av omfördelning

Resurser som frigörs genom projektet och som kan användas på andra håll i organisationen. Dessa uttrycks i monetära termer.

Kvalitativa fördelar

Positiva effekter för individer eller kunder som inte är kvantifierbara i ekonomiska termer, till exempel ökad flexibilitet, ökad kundnöjdhet, ökad säkerhet, och så vidare.

Dessa faktorer kvantifieras med hjälp av två kvoter: en för **ekonomiska fördelar** och en för **kvalitativa fördelar**. Dessa kombineras sedan för att bestämma projektets totala värde.

EKONOMISK KVOT

För att mäta de ekonomiska fördelarna beräknas en kvot enligt följande formel:

$$\text{Ekonomisk kvot} = \frac{(\text{ekonomisk fördel} + \text{fördel av omfördelning})}{\text{kostnaden för investeringen}}$$

KVALITATIV KVOT

Den kvalitativa kvoten mäter prestationsförbättringar över tid och beräknas som:

$$\text{Kvalitativ kvot} = \frac{(\text{summan av prestationsförbättringar för faktorer})}{\text{antalet faktorer}}$$

Så här beräknas den kvalitativa kvoten:

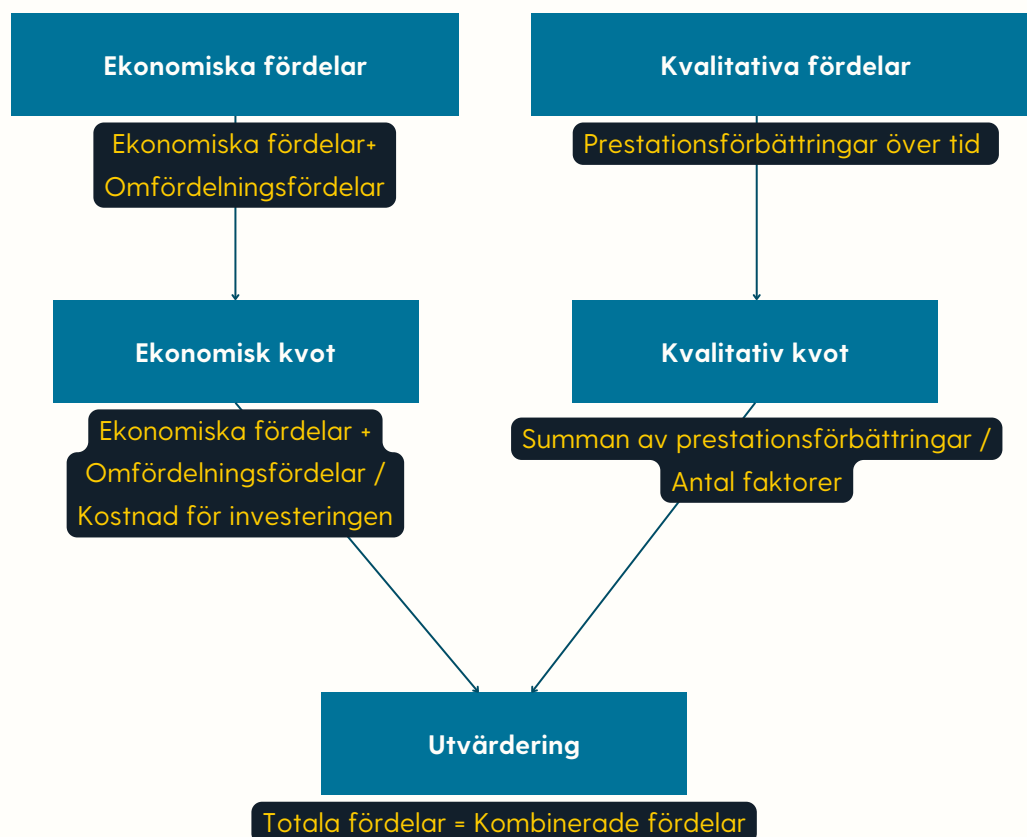
1. Betygsätt det aktuella tillståndet för varje faktor på en skala från 1 till 10 innan projektet startar.
2. Betygsätt det önskade tillståndet efter projektets slutförande på samma skala.
3. Skillnaden mellan dessa två värden representerar förändringen. Fördela denna förändring jämnt över de år som företaget förväntas få nytta av den kvalitativa fördelen.
4. Upprepa processen för varje kvalitativ fördel.
5. För varje år, summera förbättringarna för varje faktor och dela med antalet faktorer. Det visar den genomsnittliga förbättringen.

TOTALA FÖRDELAR

Totala fördelar beräknas genom att kombinera projektets ekonomiska och kvalitativa fördelar.

$$\text{Totala fördelar} = (\text{summan av projektets ekonomiska fördelar} + \text{omfördelningsfördelar} + \text{viktade kvalitativa fördelar})$$

VISUALISERING AV UTVÄRDERING

Så lyckas ni med strategiska och hållbara AI-satsningar

Vår metod för att utvärdera AI-investeringar visar att det finns en rad faktorer att ta hänsyn till för att lyckas med en implementation. Som startpunkt bör de projekt som väljs ut stötta företagets övergripande mål, och utvärderingen av effekterna bör vara konkret och ta hänsyn till både hårda och mjuka värden.

Vår rekommendation är att skapa en bred portfölj av AI-projekt. Genom att kombinera mindre, snabbt genomförbara AI-projekt med mer omfattande strategiska initiativ kan företag uppnå både kortsiktiga och långsiktiga vinster.

Vi vill också understryka vikten av att förstå företagets egen AI-mognad och vilka resurser som finns – så att valen av projekt blir realistiska och genomförbara.

Vi hoppas att ni har nytta av AI Swedens metoder för utvärdering av användningsfall – och att de hjälper er säkerställa att företagets AI-investeringar är strategiska och hållbara över tid.

FEM RÅD FÖR DIN AI-SATSNING

Skapa en bred portfölj

Skapa en bred portfölj av projekt som ger utväxling på både kort och lång sikt.

Kartlägg alla AI-projekt

Att kartlägga alla AI-projekt ger en god överblick – AI Swedens metod är ett verktyg.

Ta fram bra nyckeltal

Bra nyckeltal är viktigt och användbart för att kunna mäta alla typer av effekter, även de mer abstrakta.

Bedöm värdedrivare

Ta reda på vad som driver värde i projektet, men också vad som driver kostnader.

Gör en AI-mognadsmätning

Känn er själva – se över den interna AI-mognaden innan ni drar i gång.

Läs hela rapporten

Ta del av AI Swedens detaljerade whitepaper om att utvärdera investeringar i AI-projekt.

Till den engelska fullängdsversionen av whitepaper:

→ [Länk](#)